3.4. Örf ve Âdetler

Toplumda genel kabul gören ve sürekliliği olan sosyal davranış biçimleri ile yerleşik uygulamalara örf denir. Daha çok hukuki sonuçların belirlenmesinde dikkate alınan normlardır. Âdet ise gelenek hâline gelmiş alışkanlıklar için kullanılır. Bu iki kavram birbirinin yerine de kullanılmaktadır.

Müslümanlar, hâkim oldukları coğrafyalarda farklı örf ve âdetlerle karşılaşmıştır. Bu durum, kültürler arası iletişim ve etkileşimi sağlamıştır. Diğer kültür ve medeniyetlerle etkileşimde neyin alınıp kabullenilebileceği meselesinde seçici bir tutum izlenmiştir. Bu seçimde, belirleyici kriter tabii ki Kur'an ve sünnet olmuştur. İslam'ın kuşatıcı tutumu, farklı geleneklerden insanlara İslam ile ilişki kurma yollarını açık tutmuştur.

İslam, farklılıkları korur.

19 İsrâ suresi, 36. ayet
20 bk. A'râf suresi, 179. ayet; Yûnus suresi, 31. ayet; Nahl suresi, 78, 108. ayetler; Hac suresi, 46. ayet; Yasin suresi 65. ayet; Secde suresi, 9. ayet; Câsiye suresi, 23. ayet.

İslam'dan önceki Arap toplumunda, diğer tüm halklarda olduğu gibi hukuki uygulamaların çoğu örf ve âdetlere göre düzenleniyordu. İslamiyet bu uygulamalardan faydalı olanların devamında sakınca görmemiştir. Nikâh ve boşanma gibi muameleleri yeniden düzenleyerek uygulamaya devam etmiştir. Nukûd denilen külçe veya meskûk denilen altın ve gümüş paraların kullanılmasında sakınca görmemiştir. Ancak içki, faiz, kumar, fal, Kâbe'yi çıplak tavaf gibi cahiliye âdetlerini yasaklamıştır.

İslam hukukunda, hakkında Kur'an ve sünnette doğrudan hüküm bulunmayan, ancak dine, akla ve toplumun faydasına ters düşmeyen örf ve âdetler uygulamada delil kabul edilir. Bu nedenle örf ve âdetlere vâkıf olmak, hâkimin önemli vasıflarından biridir.

Örf, dinin uygulanmasında farklılıklar ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle İslam fıkhı, sahih örfü yeni hükümler vermede bir bilgi kaynağı olarak kabul etmiştir.[21]

21 İbrahim Kafi Dönmez, "Örf," DİA, C 34, s. 87-93.
22 Marshall Hodgson, İslam'ın Serüveni, C 1, s. 47.
23 Bekir Karlığa, Din ve Medeniyet, s. 41-44.